

Slovenska osamosvojitve je in bo vedno vrednotno jedro države Slovenije

POGUM IN VLOGA
VRHPOLJCEV V
OSAMOSVOJITVI
NE BOSTA NIKOLI
POZABljena.

[V FOKUSU]

Polnih 33 let je že od razglasitve samostojne in neodvisne Republike Slovenije 25. junija 1991, ki ji je dan kasneje sledila še slavnostna razglasitev na Trgu republike v Ljubljani, JLA pa je še istega dne začela premikati svoje enote na Primorskem proti mejnim prehodom. V jutranjih urah 27. junija 1991 se je nato začela odkrita vojaška agresija jugoslovanske zvezne armade na novo nastalo evropsko državo. Ob 33-letnici slovenske državnosti so po vsej Sloveniji potekale prireditve in maše, še posebej slovesno je bilo letos v Vrhopolju pri Vipavi.

Spominsko znamenje »Buldožer 1991«:
Delavski razred je zatrl rdečo zvezdo.

Na ovinku, na katerem
je 'vrglo ven' Teodozija
in jugoslovansko
armado, stoji novo
spominsko znamenje
»Buldožer 1991«.

Slovenija ima 33 let! Slovesna
proslava ob dnevu državnosti ob
Teodozijevem križu nad Vrhpoljem

Lucija Kavčič, dr. Tomaž Kladnik | Lucija Kavčič, Polona Avanzo, Arhiv Martina Groznika, Fototeka vojaškega muzeja Slovenske vojske, Posnetek
zaslona; Tomi Lombar, Tone Stojko/Hrani MNZS

Po vsej Sloveniji so ob prazniku slovenske državnosti potekale slovesne maše za domovino. Združenje za vrednote slovenske osamosvojitve pa je v sodelovanju z Občino Vipava in Župnijo Vrhpolje svojo osrednjo prireditev ob 33-letnici slovenske državnosti pripravilo pri Teodozijevem križu nad Vrhpoljem pri Vipavi, kjer so pogumni Vrhpoljci s bagrom ustavili agresorsko vojsko. Po triinšdesetih letih so tega dne odkrili spominsko znamenje »Buldožer 1991«. Znameniti buldožer, ki je tistega dne pred 33 leti ustavil tanke JLA, je odslej trajno vkopan na ovinku pri Teodozijevem križu nad Vrhpoljem. Pred njim se ugreza v tla pomečkana rdeča zvezda, simbol komunistične Jugoslavije, na njem pa je spominska plošča z napisom: »Pogum in vloga Vrhpoljcev pri osamosvojitvi naj ne bosta nikoli pozabljena.« Slovesnost se je začela ob 18. uri z dvigom slovenske zastave, kar je storila častna četa Veščinskega centra SV Vipava, Zdravljico je zapela Lejla Irgl, nato pa je sledila sveta maša za domovino. Maševal je namestnik vojaškega vikarja Milan Pregelj. Ob 19. uri je sledila prireditev ob 33-letnici slovenske državnosti s kulturnim programom, v katerem so sodelovali Mešani cerkveni pevski zbor Vrhpolje, učenci – recitatorji iz OŠ Draga Bajca Vipava in Pihalni orkester Vrhpolje. Navzoče sta nagovorila predsednik Združenja VSO Lojze Peterle in župan občine Vipava Anton Lavrenčič.

Ovinek pri Teodozijevem križu

Lojze Peterle je navzoče nagovoril z besedami: »Z ovinka (proslava je bila na ovinku pri Teodozijevem spomeniku, op. p.) so te težave, da te lahko 'ven vrže' in tako je vrglo leta 394 ven Evgenija, ki ga je premagal Teodozij, pravijo, da mu je pomagala burja, pa bi jaz temu verjel ne samo kot geograf. Potem je na tem ovinku 'vrglo ven' jugoslovansko armado, ker ste Vrhpoljci pokazali domovinsko zavest, pogum in odpor, brez česar danes ne bi praznovali. Spomnil bi rad na množico 100.000 ljudi v Odboru za človekove pravice, ki je nastal, potem ko se je zgodilo nasilje jugoslovanskih oblasti proti Janši, Borštnerju, Tasiču in Zavrlu. Vesel sem, da je danes Janez Janša z nami, da skupaj praznujemo, in vesel sem, da smo takrat pokazali odpor.

Malo kasneje se je zgodil še en izraz odpora: 8. maja smo na Kongresnem trgu v Ljubljani poslušali Majniško deklaracijo, ki so jo podpisale štiri pomladne stranke, pisateljsko društvo in drugi, tedaj smo se izrekli, da želimo živeti v suvereni državni slovenskega naroda. Pomemben upor se je zgodil 8. aprila 1990 na prvih demokratičnih volitvah po 2. svetovni vojni, ko je 55 odstotkov ljudi volilo za državotvorni program Demosa. Na podlagi tega se je zgodil še plebiscit – brez zmage Demosa ga ne bi bilo. K odporu štejem tudi to, da smo zavrnilo močan poskus tistih, ki so sredi pomladi leta 1991 zahtevali demilitarizacijo in predlagali razorožitev.« Poudaril pa je, da vrednote osamosvojitve na Vipavskem in po vsej Sloveniji živijo in so v slovenski zavesti kljub ukinitvi Muzeja slovenske osamosvojitve in kljub klanjanju Čebinam. »Iz vrednot osamosvojitve bo prišel navdih, da bo Slovenija spet dobila pravo dinamiko in bomo vsi vredni spoštovanja, saj se le na podlagi tega lahko sodeluje in načrtuje skupna prihodnost,« je sklenil svoj nagovor Peterle.

Privilegij praznovanja

»Kako lepo je, ko se spominjaš prelomnih dogodkov, ko veš, da si bil zraven nečesa velikega, ko veš, da si bil zraven tistega, o čemer so sanjali naši dedje in pradedje. In jaz imam še žive spomine na junij 1991, ko smo čakali vsakodnevne tiskovne konference z napisom Za samostojno Slovenijo,« pa je svoje spomine na dneve pred 33 leti z navzočimi delil župan občine Vipava Anton Lavrenčič, ki je še dejal, da je ta dan zanj privilegij, da lahko v Vrhpolju pozdravi Janeza Janšo in Lojzeta Peterleta ter z njima praznuje. Spomnil se je tudi na dan, ko so Vrhpoljci pokazali pogum in odpor ter sami ustavili jugoslovansko armado.

Vrhpolje – dan prej

Nazadnje je navzoče nagovoril še slavnostni govornik Janez Janša, ki je bil v letih 1990–1992 obrambni minister. Najprej je ponovil Peterletove besede, da upa, da bo novica o buldožerju prišla tudi do Ljubljane. Povedal je, da so imeli v Ljubljani tistega dne, 26. junija leta 1991, ko je bil ta buldožer v akciji, zelo

Znameniti Vrhpoljski buldožer, preden so ga obnovili v spominsko znamenje

malo informacij o dogajanju na terenu, tudi v Vrhpolju. To je bil dan, ko je Slovenija pripravljala razglasitev samostojne države, dan, poln radosti, upanja pa tudi strahu, in dan, ko je večina Slovenije šele pričakovala, da se bo, potem ko bomo razglasili samostojno državo, nekaj zgodilo. A v Vrhpolju se je dogajalo že dan prej. Janša je poudaril, da je to, da so Vrhpoljci tistega dne neoboroženi sedeli pred tanki JLA, izreden državljanski pogum, za katerega smo jim vsi lahko zelo hvaležni.

Osamosvojitve združuje

»Ob tridesetletnici je bilo v Sloveniji na proslavi veliko tujih obiskovalcev. Bili so bili predsedniki vlad predsedniki evropskih institucij, gostje iz sosednjih držav, nekaterim med njimi smo pokazali nekaj teh dokumentarcev in ti so samo gledali, kako je mogoče, da se je to zgodilo, in kako je mogoče, da se o tem nič ne ve,« je v svojem 20-minutnem nagovoru v Vrhpolju dejal

Pogumni vrhpoljski branitelji pred tanki JLA junija 1991

Dr. Željko Oset: »Prepričljiva zmaga je bila dodatna potrditev volje slovenskih ljudi za doseg ideala – svoje države, Slovenije.«

Dr. **Željko Oset:** »Večina Slovencev je osamosvojitveno vojno za uveljavitev mandata slovenskih volivcev spremljala na televizijskih ekranih, zato so se v kolektivni spomin vtisnili prizori kulturnega šoka ob prvih smrtnih žrtvah, taktičnih uspehov blokad tankov Jugoslovanske ljudske armade in njenih zmedenih zajetih pripadnikov, ki so izgubili vero v civilizacijsko misijo talilnega lonca jugoslovanstva. Vojna je dejansko potrdila, da obstaja temeljno razlikovanje v razumevanju demokracije med zagovorniki starega (komunističnega) reda in novega (demokratskega) reda – to je spoštovanje volje ljudi – in da je bila pravilna odločitev na plebiscitu za samostojno in neodvisno Republiko Slovenijo. Prepričljiva zmaga je bila dodatna potrditev volje slovenskih ljudi za doseg ideala – svoje države, Slovenije.«

Janez Janša. Prav državljanski pogum civilistov, ki so se v tistih dneh postavili na barikade, je pokazal oficirjem in obveznikom JLA, ki so jih poslali s tanki nad Slovenijo pod pretvezo, da Jugoslavijo napada Nato, da to ni res, pač pa da so jih poslali pravzaprav nad lasten narod, za katerega so v nekdanji državi prisegli, da ga bodo branili. »Seveda je bilo pomembno, da smo kasneje barikade branili z orožjem. Seveda je bilo pomembno, da so padali dol sovražni helikopterji. Seveda je bilo pomembno, da se je pokazala vojaška moč Slovenije. Ampak brez tega, da bi nasprotnik videl ta civilni pogum slovenskega ljudstva, verjetno vse, kar se šteje v moči orožja, ne bi zadostovalo,« je poudaril Janša in nadaljeval, da čas osamosvojitve še vedno združuje slovenski narod. To je bil čas, ko smo bili sposobni glasovati za samostojno državo in si edinokrat v zgodovini sami pisati sodbo ter jo bili sposobni tudi braniti in nato dokazati, da smo se sposobni razvijati bistveno hitreje od drugih.

Vrednotno središče naroda

V drugem delu nagovora se je Janša dotaknil zdajšnjega položaja Slovenije in dejal, da je naša država zašla v krizo, ker se je oddaljila od vrednotnega središča naroda. »Ukinili so Muzej slovenske osamosvojitve. Nekdo, ki ima moč odločanja, je skle-

Slovenija je
danes zašla v
krizo, ker se
je oddaljila od
vrednotnega
središča naroda.

Janez Janša: »Lahko se začasno ukine Muzej slovenske osamosvojitve, slovenske osamosvojitve pa se ne da niti ukiniti, niti preprečiti, da bi jo v srcih čutili kot naše vrednotno središče. Muzej, stavba institucije, pa se prej ali slej spet postavi.«

nil, da država, v kateri je 75 registriranih muzejev, ne potrebuje muzeja, ki bi bil posvečen samemu vrednotnemu središču tega naroda in tej državi. In lahko je vse drugo sijajno, a če se v tem vrednotnem temelju oddaljimo od samega bistva, potem pridejo problemi,« je razložil Janša in opozoril, da zdaj ne izkoriščamo vseh svojih potencialov: »Ko gre za bistvene stvari, ki zadevajo vse, potem je treba pozabiti na razlike diha z obema kriloma pljuč in iti naprej.« Opozoril je tudi na podobno krizo Evropske unije in na njeno oddaljevanje od njenih vrednotnih temeljev, da pa so zadnje volitve v evropski parlament začele to nekoliko popravljati. Janša je dejal, da je Slovenija del EU, ki je tudi njena odgovornost, in poudaril, da prav vse proslave ob osamosvojitvi Slovenije pomenijo, da je vrednotno središče slovenskega naroda še kako živo in je močno sidro, ki ga nobeni odkloni ne bodo izruvali: »Lahko se začasno ukine Muzej slovenske osamosvojitve, slovenske osamosvojitve pa se ne da niti ukiniti niti preprečiti, da bi jo v srcih čutili kot naše vrednotno središče. Muzej, stavba institucije, se prej ali slej spet postavi.« Ob koncu nagovora se je Janša zahvalil vsem, ki se zavedajo, kje Sloveniji bije srce, in spomine prenašajo na prihodnje generacije: »In še enkrat čestitka tistim, ki ste bili takrat zraven in ki ste spreminjali ne samo razmerja sil tukaj v Vipavski dolini, ampak tudi razmerja v glavah tistih, ki so nas s tanki napadli.«

Prva barikada – buldožer

Na koncu slovesnosti so spomine na dan pred 33 leti obujali vrhpoljski branitelji in nato odkrili spominsko znamenja »Buldožer 1991« ter položili tudi venec. Svoje spomine nanj je novinarke Demokracije Lei Kalc Furlanič zaupal branitelj Martin Groznik iz Vrhpolja pri Vipavi, ki je bil tisto poletje leta 1991 tik pred poroko: »Na dan prej, 26. junija 1991, me je okrog 10. ure dopoldne poklical predsednik krajevnih skupnosti Vrhpolje Branko Tomažič, naj peljem svoj buldožer za barikado na sredo ceste, ki se z nanoške strani spušča proti Vrhpolju, takoj pod ovinkom pri Teodozijevem križu. To sem takoj storil, postavil buldožer čez cesto in odstranil baterije. Čez nekaj minut se je že približal prvi konvoj petih tankov JLA. Prvi je imel pred sabo plug za odstranjevanje ovir. Zahtevali so, naj umaknemo buldožer. Tega nismo hoteli storiti, zato se je prvi tank s plugom zaletaval v buldožer in ga poškodoval. Počila je deska, uničil je baterijo, napeljava in zrinil buldožer na kraj ceste, tako da so tanki lahko peljali mimo. Moram reči, da ima tank 36 ton, buldožer pa 'le' 13.«

Vojna za Slovenijo 1991

V jutranjih urah 27. junija 1991, po slavnostni razglasitvi sa-

Janez Janša: »Zagotovo je bil osrednji slavnostni dogodek, vsaj zame, Slovenija, izpisana s temi črkami in risbami, ki so jih prej predstavili učenci tretjega razreda.«

Janez Janša: »Zagotovo je bil osrednji slavnostni dogodek, vsaj zame, Slovenija, izpisana s temi črkami in risbami, ki so jih prej predstavili učenci tretjega razreda.«

mostojne in neodvisne Republike Slovenije na Trgu republike v Ljubljani, potem ko je JLA že dan prej začela premikati svoje enote na Primorskem proti mejnim prehodom, se je začela odkrita vojaška agresija jugoslovanske zvezne armade na novo nastalo evropsko državo Slovenijo. Slovenski obrambni sistem in njegovi vodje, predvsem ministra Janez Janša in Igor Bavčar pa tudi predsednik vlade Lojze Peterle, so se že takoj ob prevzemu dolžnosti znašli pred težkim odločitvami. Čeprav je realno grozila vojna, so bila obrambnemu resorju namenjena pičila

Vojaška vaja Premik aprila 1991 je pokazala pripravljenost slovenske teritorialne obrambe za vojaško obrambo Republike Slovenije.

Vojaško agresijo na novonastalo evropsko državo Republiko Slovenijo so začele enote in poveljstva Jugoslovanske armade izvajati 26. in 27. junija 1991.

sredstva, ki so jih morali skoraj v celoti nameniti nabavi orožja. Zaradi nepodpore in tudi odkritega odpora večine članov vrhovnega poveljstva oziroma predsedstva Republike Slovenije do krepitve obrambne moči države, štirje med njimi so februarja 1991 podpisali deklaracijo, v kateri so zagovarjali Slovenijo brez vojske, ter zavlačevanja in nasprotovanja opozicije sprejetju obrambnega proračuna so v obrambnem sistemu že tako pičila sredstva prejeli šele tik pred začetkom vojaške agresije Jugoslovanske (ljudske) armade (JA), kar pa je že resno ogrozilo nabavo skromnih, a prepotrebni količin protiklepnih sredstev in pehotnega orožja za delovanje operativnih enot vojske, usposabljanje rednih enot pa se je lahko začelo šele 15. maja 1991, in še to samo dveh manjših enot v učnih centrih Ig in Pekre, ki je nato že 23. 5. 1991 postal prvi poskusni cilj agresije JA na Slovenijo.

Teritorialna obramba RS

TO je neposredno pred vojno zagotavljala: pripravljenost na

Dr. Jože Možina: »Osamosvojitvena vojna je krona tisočletnega boja slovenskih prednikov za obstoj«

Dr. Jože Možina: »Osamosvojitvena vojna je krona tisočletnega boja slovenskih prednikov za obstoj. Po izgubi karantanske samostojnosti smo bili dejansko stoletja po tujo oblastjo, ki je našo samobitnost bolj ali manj ogrožala. Ohranili smo se kot srednjeevropski narod, s pomočjo krščanstva,

ki je dalo zavetje našemu jeziku in kulturi. Zadnjih 175 let, kar je vzkalila in se krepila vseslovenska zavest, se je potem zgostilo v slovenski pomladi, ko je demokratičnim političnim silam uspelo zlomiti jugoslovansko diktaturo, ki ni propadla le politično, ampak tudi ekonomsko in moralno. Ostala ji je le še vojaška moč, podkrepjena z napuhom in s prepričanjem, da so slovenski privrženci komunističnega režima bolj ali manj še vedno na njihovi strani. Če vzamemo t. i. Deklaracijo za mir in več kot pasivno držo predsednika predsedstva Milana Kučana ob razoroževanju slovenske TO leta 1991, so imeli delno prav. A prav slednje je podkrepilo izjemno uspešne vojaške priprave Demosove vlade na obrambo suverenosti. Tako je hitro stekel proces Manevrske strukture narodne zaščite s pripravami za oboroženo obrambo, delovala je odlična vohunska mreža v vrhovih jugoslovanske armade, ki je informirala slovenski vrh in dezinformirala jugoslovanskega ... Skratka, Jugoslovanska armada, ki je podcenjevala slovensko stran, se je znašla v obupnem položaju in bila poražena. Ni bilo enostavno, potreben je bil pogum, naj omenim le ustavitve kolone tankov v Vipavski dolini s strani Vrhpoljcev, kar je bil signal jugovojaki, da so Slovenci odločeni braniti svojo državo. V resnici je malo narodov na svetu, ki so do svoje države prišli na tako demokratičen način, kot smo Slovenci z obrambno vojno, ki je velika ravno zato, ker je terjala relativno malo žrtve, čeprav je seveda vsakega življenja škoda. Tako je osamosvojitvena vojna skupaj s plebiscitom pol leta prej simbol naše enotnosti in trajni navdih za prihodnost.«

vseh ravneh poveljevanja in aktiviranja štabov ter intervencijskih enot v času do dveh ur; operativno pripravljenost vseh štabov, 85 skupin za oviranje, 92 protiklepnih skupin, 59 oddelkov, 240 vodov, 142 čet, 33 odredov vodne sestave, 11 odredov četne sestave in 6 bataljonov. Skupno je bilo to enakovredno 378 četam ali 94 bataljonom. Za 35.000 pripadnikov so imeli zagotovljeno orožje in pehotno strelivo, 1024 protiklepnih orožij in še dodatnih 1106 protiklepnih orožij za enkratno uporabo, 203 kosov orožja za podporo, 99 protiletalskih orožij, 42 protiletalskih raket in 33.000 kg razstreliva. Pomemben vir oborožitve pred bojnimi spopadi so bili izvzeti orožja iz vojašnic JA in nabava orožja v tujini. Tako je v Kočevsko Reko 21. junija manj kot teden dni pred napovedano osamosvojitvijo prispelo težko pričakovano orožje po načrtu Bor (5000 avtomatskih pušk, 5 milijonov kosov streliva, več kot 1000 protiklepnih sredstev, nekaj raketnih lanserjev fagot za srednje dolge razdalje in nekaj deset potiletalskih raket Strela M2), v

Vojaška agresija na Slovenijo se je začela na Primorskem že 26. junija 1991, dan kasneje pa je JA s tankovskimi oziroma motoriziranimi kolonami odkrito začela agresijo na Slovenijo.

- ▶ času vojne pa še orožje, ki je bilo zaplenjeno v bojnih spopadih oziroma pridobljeno z zavzetjem večjih skladišč orožja JA, kot sta bili na primer Ložnica in Borovnica.

Agresor: Jugoslovanska armada

Agresijo na Slovenijo začno enote in poveljstva JA izvajati 26. in 27. junija 1991 z naslednjih korpusnih območij, ki so bila podrejena 5. vojaškemu območju v Zagrebu.: 13. korpus, poveljstvo na Reki, 14. korpus, poveljstvo v Ljubljani, 31. korpus, poveljstvo v Mariboru, 32. korpus, poveljstvo v Varaždinu, 10. korpus, poveljstvo v Zagrebu in 5. korpus vojaškega letalstva in protizračne obrambe, poveljstvo v Zagrebu. Tako je imela JA v Sloveniji dvajset do petindvajset tisoč vojakov, približno 250 tankov stalne sestave in približno 100 tankov, ki so v Slovenijo prišli iz Hrvaške, ter okoli 300 oklepnih vozil različne namenskosti (transporterji, protiletalski topovi, poveljniška vozila, izvidniška vozila idr.). Na štirih letališčih z betonskimi vzletno-pristajalnimi stezami (Cerklje, Maribor, Brnik in Portorož) pa je bilo na začetku spopadov približno 90 letal in 50 helikopterjev.

Oborožene sile RS

Slovenski TO je poveljeval RŠTO. Sestavljali so jo zaščitna brigada in sedem pokrajinskih štabov, ki so bili razdeljeni na 26 območnih štabov. Že prvi dan spopadov je bilo angažiranih 15.000 mož, v celoti pa 35.100 mož. V slovenski TO je bilo 500 profesionalcev, med katere so sodili tako delavci na starejšinskih dolžnostih kot administrativno-tehnično osebje. Njeni pripadniki so bili oboroženi s pehotnim orožjem, z orožjem za podporo (minometi, topovi itd.), z orožjem za protioklepni boj ter z lažjim topniškim orožjem za protiletalsko obrambo (rakete Strela M2). Prav tako pa se je v njeno oborožitev vgrajevalo zaplenjeno orožje JA, ki je omogočalo oblikovanje novih enot, kot so bile tankovske čete, baterije za protiletalsko obrambo itd. Slovenske policijske enote, ki so v spopadih odigrale izjemno pomembno, pogosto ključno vlogo, so šteje 7.100 ljudi (vključno z informacijski sistemom in s pomožnimi službami). V se-

Janez Janša: Številni posamični uspehi enot TO in policije od prvega dne vojne naprej so krepili moč slovenske teritorialne obrambe.

Karto izdelal: Albin Mikulič, Vojaški muzej Slovenske vojske

Jugoslovanska armada je bojno delovala tako iz svojih vojašnic, ki so bile na ozemlju Slovenije, kot tudi z ozemlja Hrvaške.

gumentu priprav na agresijo in vodenje odpora je v vojnih operacijah oborožene sile podpiral sistem civilne obrambe, ki je s svojimi aktivnostmi bistveno pripomogel k zmagi v osamosvojitveni vojni. V okviru bojnih operacij in zunaj njih so pripadniki civilne obrambe pod vodstvom Francija Žnidaršiča organizirano in sistematično izvajali oviranje, odklope elektrike, vode, plina, prevoze in blokade ter oskrbo obrambnih sil.

Učinkovite priprave

V celotnih pripravah in poteku bojnih spopadov do odhoda JA iz Slovenije se je kot izredno dobra odločitev pokazala odločitev o ustanovitvi republiške in koordinacijskih skupin na pokrajinski ravni, ki so usklajevale bojne aktivnosti med TO, ONZ in CO. Pa tudi organizacija predhodnega usposabljanja predvsem organizacije in izvedbe štabne vojne vaje Kobra-91 in taktične vaje Premik-91, ki je enote TO izurilo v izvajanju manevra na celotnem območju RS ter s tem omogočilo pravočasno in učinkovito uporabo tudi najmanjših enot. Zagotovljeno je bilo nepretrgano delovanje sistema vodenja in poveljevanja od republiške prek pokrajinskih koordinacij do enot in obratno, kar je bila tudi posledica novega sistema zvez Raca, ki pa ni bil zagotovljen na vseh stopnjah poveljevanja. V koordinacijskih skupinah so se združevali podatki o nasprotniku, ki so omogočili učinkovito obrambo pri izvajanju njegovih specifičnih bojnih delovanj.

Vojaški načrti

JA naj bi bila operacijo na Slovenijo izvedla razmeroma hitro in brez prevelikih zapletov. Njen napad ni povzročil posebnega presenečenja, saj se je pričakoval. Mogoče je bilo presenečenje med taktičnim in operativnim, ker se ni točno vedelo, kdaj in kje bo izvršena agresija. Ukrepi v Sloveniji pred razglasitvijo samostojnosti in neodvisnosti so bili takšni, da so bile slovenske obrambne sile že praktično oblikovane, zato so lahko že v začetnem stadiju vojne nastopile proti nasprotni strani povsem neobremenjeno in enakovredno. TO je bila ustanovljena z nalogo organizirati, formirati in uspo-

Slovenske oborožene sile sta v času obrambne vojne za Slovenijo vodila minister za obrambo **Janez Janša** in notranji minister **Igor Bavčar**.

sobiti se za namensko delo v vojnih razmerah. V zelo kratkem času je prešla v eno najtežjih oblik delovanja, to je delovanje na začasno zasedenem ozemlju, kjer je imel nasprotnik premoč v tehnično-materialnih sredstvih, absolutno pa v oklepno mehanizirani in letalski komponenti. Pri tem je treba upoštevati tudi to, da je bil ta nasprotnik še do nedavnega sodelujoči v prostoru, in to z dominantno vlogo, ter je spretno prikrival svojo organizacijsko formacijsko strukturo, kakor da je načrtoval, da bo postal nasprotnik.

Bojno delovanje

Težišče odločnega bojnega delovanja zoper nasprotnika s ciljem, da bi preprečili prodor oklepno mehaniziranih sil v globino ozemlja RS, je bilo vzdolž glavnih smeri: Varaždin–Ormož–Ptuj–Maribor, Zagreb–Novo mesto–Ljubljana ter Reka–Ilirska Bistrica–Postojna–Sežana–Nova Gorica. Z neprestanim aktivnim in prožnim partizanskim bojnim delovanjem vzdolž vseh smeri prodora nasprotnikovi enot je bil cilj upočasniti tempo njegovega nastopanja in mu prinašati čim večje izgube, predvsem v bojni tehniki in živi sili, ter onemogočiti njegov razvoj. Hkrati pa v sodelovanju s civilno obrambo izvajati učinkovito obrambo komunikacij in blokado vojašnic JA ter ob podpori topništva in minometov uničevati nasprotnikove enote, ustanove in objekte. S protidiverzantskimi enotami se je izvajal protidiverzantski boj na širših območjih letališč in pomembnejših taktičnih smereh in objektih, onesposabljali so se nasprotnikovi najvitalnejši objekti, sredstva, tehnika, zveze, poveljniška mesta in preprečevalo njegovo zračnodesantno delovanje ter oskrba na celotnem območju prodora in razmetitve njegovih sil. Prav tako pa je bila za naše obrambne sile značilna visoka stopnja strokovnosti in kvalitete načrtov v praksi preverjenih nalog oviranja, zavarovanja meje, varovanja objektov, organizacije zbirnih centrov, blokad, POS ter njihova organizacija v štabih in enotah; hitra in učinkovita disperzija velikih količin zaplenjenih vojaških sredstev, predvsem streliva, iz skladišč JA; logistična zagotovitev lastnih enot s strani CO; učinkovito delovanje informativno-propagandnega sistema, ki je pozitivno učinkoval na pripadnike lastnih enot in na prebivalstvo ter nasprotno na nasprotnika, ne nazadnje pa tudi visoko število prebegov in predaj pripadnikov JA, zvezne milice in civilnih oseb v službi v JA ter dobro postavljen in izveden sistem zbirnih centrov.

Jugoslovanski armadi je sprva uspelo zasesti večino mejnih prehodov z Italijo, Avstrijo in Madžarsko, a v nekaj dneh je uspelo slovenskim oboroženim silam (teritorialcem in milici) osvoboditi večino mejnih prehodov (na sliki prizori z mejnega prehoda Holmec).

Najpomembnejši razlog za zmago v vojni za Slovenijo je bil jasn politični cilj, podprt z enotnostjo naroda in s plebiscitnim rezultatom.

Razlogi za zmago

Značilnosti vojne za Slovenijo lahko po besedah glavnega stratega te obrambne vojne, ministra za obrambo Janeza Janše, strnemo v naslednjih točkah:

»Najpomembnejši razlogi za zmago v vojni za Slovenijo so bili:

1. jasn politični cilj, podprt z enotnostjo naroda in s plebiscitnim rezultatom;
2. nasprotnika nismo podcenjevali, on pa nas je;
3. naše enote so bile homogene in motivirane, nasprotnikove večinoma ne;
4. večino nujnih in mogočih priprav na obrambo smo izvedli pravočasno;
5. imeli smo dobre informacije o nasprotniku;
6. premoč nasprotnika v orožju in številu smo nevtralizirali z omejitvijo njegovega manevra;
7. human pristop z izogibanjem žrtvam na obeh straneh, nediskriminatorna obravnava ranjenecv in uspešna propaganda aktivnost so motivirali nasprotnikove enote za predajo;
8. številni posamični uspehi enot TO in policije od prvega dne vojne naprej so krepili moč TO ter dvigovali moralo vojaštva in civilnega prebivalstva;
9. dobra organizacija civilne obrambe je z oviranjem nadomestila pomanjkanje težkega orožja;
10. preskrba prebivalstva je kljub vojni delovala skoraj nemo-teno, vse veje oblasti razen pravosodne so učinkovito delovale, nova država je zadovoljivo funkcionirala.«

[D]